

Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

Кафедра культурології

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ
«КУЛЬТУРА УСНОГО ТА ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ
ЮРИСТА»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Освітня-професійна програма – «Право»

Статус дисципліни – вибіркова

Рік набору – 2022

Харків -- 2022

Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів для вивчення навчальної дисципліни «Культура усного та писемного мовлення юриста»: галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень перший (бакалаврський).

Розробники:

Шумейко Олена Анатоліївна, доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри культурології;

Сідак Людмила Миколаївна, доцент, кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології;

Лисенко Олена Анатоліївна, доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри культурології.

Зміни та доповнення затверджено на засідання кафедри культурології
(протокол № 10 від 10 червня 2022 року)

Завідувач кафедри _____ Василь ПИВОВАРОВ

Самостійна робота студентів для вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Культура усного та писемного мовлення юриста» передбачає такі форми:

- написання тез для участі в студентських наукових конференціях різного рівня;
- підготовка повідомлень з окремої проблеми або теми курсу;
- написання есе;
- участь у мовних конкурсах.

Рекомендації щодо написання тез

Тези - це наукова публікація, в якій інтерпретуються результати чужих досліджень та висловлюються власні думки щодо цього, або оприлюднюються результати власного дослідження.

Основна мета написання будь-яких тез – узагальнити наявний матеріал, зафіксувати наукову точку зору автора і донести до наукової спільноти матеріали, які раніше не друкувалися. Висловлені думки, ідеї повинні бути обґрунтовані.

Тези на студентську конференцію – це короткий виклад основних положень теми в невеликому за обсягом тексті – до 2-х сторінок. Від звичайного тексту тези відрізняються меншою кількістю аргументації, пояснень, доповнень. Іншими словами, тези – це набір тверджень, кожне з яких було отримано, доведено і перевірено в ході вашої дослідницької роботи, але сам процес дослідження в тексті не відбивається, залишаються тільки результати. Якщо кого-небудь із слухачів зацікавлять подробиці, то він зможе задати питання після виступу автора. В тезах зазвичай дається бібліографічний список в кінці.

Алгоритм написання тез

1. Визначте тему й проблему, яку будете досліджувати.

2. Чітко уявіть собі, що буде основним результатом або висновком вашої роботи.
3. Підберіть робочу назву тез. Ваші тези повинні відповідати тематиці конференції. Пам'ятайте – назва визначає увесь зміст тез.
4. Складіть план тез (актуальність, мета, виклад основного матеріалу, висновки) і переходьте до написання тексту.
5. Уважно прочитайте написане і перевірте, чи достатньо розкрита тема. Висловлені вами ідеї, судження повинні бути побудовані так, щоб довести основну ідею всієї роботи – результат/висновок ваших тез.
6. Прочитайте весь текст і відредагуйте його, зверніть увагу на логічний зв'язок між абзацами.
7. Перевірте відповідність написаних тез заданому загальному обсягу. Якщо їх розмір дещо більше – знайдіть і скоротіть другорядні деталі.
8. Оформіть тези згідно з усіма вимогами оргкомітету.
9. Покажіть їх науковому керівнику. Зробіть виправлення і доповнення за потреби.
10. Передайте готові тези до оргкомітету конференції.

Рекомендації щодо написання повідомлення

Повідомлення – самостійна наукова робота студента. Тему повідомлення студент обирає самостійно. Обсяг становить 8-12 сторінок.

Мета повідомлення – розвивати навички самостійного творчого мислення й письмового послідовного викладу власних думок; навчити чітко й правильно формулювати думки, структурувати інформацію, використовувати основні категорії аналізу, виділяти причинно-наслідкові зв'язки, ілюструвати поняття відповідними прикладами, аргументувати свої висновки; володіти науковим стилем мовлення.

Повідомлення має містити: чіткий виклад суті поставленої проблеми, охоплювати самостійно проведений аналіз цієї проблеми з використанням концепцій і аналітичного інструментарію, розглянутого в

рамках дисципліни, висновки, що узагальнюють авторську позицію з поставленої проблеми.

Структура повідомлення

Титульний аркуш (див. Додаток 1)

Зміст – вступ, основна частина (яка складається з двох та більше розділів), висновки, список використаних джерел (див. Додаток 2)

Вступ: авторське бачення – гіпотеза або сутність та обґрунтування вибору запропонованої теми. Мета та завдання роботи – очікуваний результат роботи в цілому та конкретні результати, які будуть отримуватися в процесі розкриття теми.

Основна частина: теоретичні основи обраної проблеми й виклад основного питання. Припускається розвиток аргументації й аналізу, а також обґрунтування їх, виходячи з наявних даних, інших аргументів і позицій щодо питання. Важливе значення мають підзаголовки, на основі яких здійснюється структурування аргументації; саме тут потрібно обґрунтувати (логічно, використовуючи дані або строгі міркування) пропоновану тезу.

Залежно від поставленого питання аналіз проводиться на основі таких категорій: причина – наслідок, загальне – особливе, форма – зміст, частина – ціле, сталість – мінливість. Один параграф повинен містити тільки одне твердження й відповідний доказ, підкріплений графічним або ілюстративним матеріалом.

Отже, наповнюючи розділи аргументацією, необхідно в рамках параграфа обмежити себе розглядом однієї головної думки. Можна використовувати підзаголовки для позначення в головній частині ключових моментів аргументованого викладення.

Висновок: узагальнення й аргументовані висновки до теми тощо.

Список використаної літератури оформляється відповідно до державних стандартів України ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення», ДСТУ ГОСТ 7.9:2009 (ИСО 214-76).

Рекомендації щодо написання есе

Есе – невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і виражає підкреслено індивідуальну точку зору автора та міркування, аргументацію з конкретного приводу чи питання й не претендує на вичерпне та визначальне трактування теми.

Метою есе є діагностика продуктивної, творчої складової пізнавальної діяльності, котра припускає аналіз інформації, його інтерпретацію, побудову міркувань, порівняння фактів, підходів, формулювання висновків, особисту оцінку автора.

Есе досягає своєї мети за допомогою прямого авторського висловлення, для чого не вимагається створення ні вигаданих персонажів, ні сюжету, що пов'язує їх. Це твір, який базується на творчому підході людини до розкриття поставленого в початковому тексті завдання, яке необхідно підтверджувати аргументами і фактами.

Структура есе

1. Вступ – один абзац, в якому використовуйте різні засоби для залучення уваги, такі як: цитата, вірш, питання, роздуми, незвичайні факти, ідеї тощо. Немає необхідності висловлювати в першій пропозиції основну думку. Уникайте таких фраз, як «Це есе про ...» або «Я збираюся поговорити про...».

2. Основна частина – 3-5 абзаців. Виражайте свої думки зрозуміло. Підкріплюйте основні ідеї фактами, роздумами, ідеями, яскравими описами, цитатами або іншою інформацією чи матеріалами, які захоплюють увагу читача. Використовуйте довідкові матеріали, щоб усунути тавтології.

3. Висновок – один абзац. Продемонструйте вашу позицію щодо порушеної проблеми. Зробіть узагальнення та аргументацію, яка підсумовує викладене в основній частині.

При оцінюванні есе до уваги береться здібність розуміти, оцінювати та встановлювати зв'язки між ключовими моментами проблем та питань; уміння диференціювати протилежні підходи та моделі, застосовуючи їх до

емпіричного матеріалу або дискусії з принципових питань; здібність критично та незалежно оцінити наявні дані, точку зору, позицію, аргументи; здатність до застосування аналітичних підходів, моделей тощо.

Обсяг есе має складати 4-5 сторінок. Наприкінці обов'язковим є наведення списку використаних джерел та літератури, а також вказівок на використані інтернет-ресурси.

ДОДАТКИ

Додаток 1

ТЕМИ ЕСЕ

Прочитайте вислови і прокоментуйте їх. Чи згодні ви з думкою автора?
Відповідь аргументуйте.

1. «Мистецтво писати полягає не в мистецтві писати, а в мистецтві викреслювати погано написане» (А. П. Чехов).
2. «Очі читача – суворіші, ніж вуха слухача» (Ф. Вольтер).
3. «Окраса глибоких думок – ясність!» (Л. Вовенарг).
4. «Я пишу для того, щоб зрозуміти, що я думаю» (Д. Бурстін).
5. «Добре писати – це водночас добре думати... Стиль передбачає поєднання і вияв усіх здібностей розуму» (Ж. Бюффон).
6. «Пишіть, щоб вас зрозуміли, говоріть, щоб вас почули, читайте, щоб зростати...» (Л. Павелл).
7. «Усяка правильна думка має бути обґрунтована іншими думками, істинність яких уже доведено» (Г. Лейбніц).
8. «Писання не має нічого спільного з комунікацією між людьми, а тільки стосується комунікації між різними ділянками людського розуму» (Р. Вест).
9. «Якщо думка надто слабка, щоб бути висловленою просто, – це ознака того, що її належить відкинути» (Л. Вовенарг).
10. «Часто автори надолужують довжиною те, чого не вистачає в них у глибину» (Ш. Монтеск'є).
11. «Використання запозичених думок завжди супроводжується деякою незручністю, проте, щойно ми усвідомлюємо, як треба застосовувати їх, вони стають нашим набутком» (Р. Емерсон).
12. «Термінологія... витворюється самим життям упродовж віків духовного життя, потребує державницької традиції для свого усталення» (Іван Огієнко).
13. «Вивчення термінології, усвідомлення її комунікативної й інформаційної значущості... – обов'язковий компонент професійної й загальномовної культури фахівців» (Руслан Кацавець).
14. ...Оратор користується народною прихильністю лише тоді, коли завчасно продумає, що буде говорити. (Демосфен)
15. Оратор є красномовним тільки тоді, коли здається всім, що він говорить правду (Квінтіліан)
16. Найбільша цінність оратора – не тільки казати те, що потрібно, але і не казати того, чого не треба (Цицерон)
17. Гонористість – найбільша перешкода істинному красномовству (К. Гільті)
18. Промова, яка турбується про істину, повинна бути простою і не мудрованою (Сенека)

19. Є такі люди, які говорять раніше, ніж подумують, є й такі, котрі, навпаки, втомливо уважні до того, що вони говорять... Страждаєш від тяжкої роботи їхнього розуму (Ж. Лабрюйєр)
20. Уміння невимушено зронити фразу – один із найважливіших секретів красномовства (С. Шамфор)
21. Оратор повинен вичерпати тему, а не терпіння слухачів. (Уїнстон Черчилль)
22. Найкращий оратор той, який своїм словом навчає слухачів, приносить задоволення, справляє на них сильне враження (Цицерон)
23. Мова повинна витікати та розвиватися зі знання предмета. Якщо ж оратор не вивчив його, то всяке красномовство є марним, дитячим зусиллям (Цицерон)
24. Гарний оратор – той, хто вміє говорити просто про складне (Скілеф)
25. «Головне в ораторському мистецтві полягає в тому, щоб не дати помітити мистецтво (Квінтіліан)
26. Поетами народжуються, ораторами стають (Цицерон)
27. О трибуно! Скільки дурнів сходило з тебе переможцями (О. Довженко)
28. У спілкуванні найважливіше – чути те, що не сказано (П. Друкер)
29. Красномовство – це живопис думки (Б. Паскаль)
30. Красномовство – це мистецтво говорити так, щоб ті, до кого ми звертаємося, слухали не тільки без труда, але і з задоволенням і щоб, захоплені темою і підбурювані самолюбством, вони захотіли глибше в неї вникнути (Б. Паскаль)
31. Добре говорити - означає просто добре думати вголос (Е. Ренан)
32. Мова – втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова. (М. Рильський)

ТЕМИ ПОВІДОМЛЕНЬ

1. Культура мови і мовлення юриста.
2. Культура писемної професійної мови.
3. Правильність і точність як комунікативна ознака мовлення юриста.
4. Інтонація – важливий елемент культури мовлення.
5. Мовленнєвий етикет як елемент культури мовлення юриста.
6. Звертання різної тональності у практиці юриста.
7. Двомовність і культура мовлення.
8. Нове в українському правописі.
9. Власне українська та іншомовна термінологія в українському словнику.
10. Формування і нормалізація української термінологічної лексики.
11. Роль службових слів в офіційно-діловому стилі.
12. Мовна поведінка особистості в ситуації білінгвізму.
13. Мовна політика в різних державах світу (на прикладі конкретної держави).
14. Літературна мова як вища форма загальнонародної мови.
15. Сучасні правові проблеми української мови.
16. Правове регулювання мовних відносин в Україні.
17. Документ як основний вид писемної форми мовлення.
18. Мовна та мовленнєва компетентність юриста.
19. Основні навички успішного спілкування (якості мовця).
20. Мовлення юриста – джерело інформації про нього.
21. Проблеми української мови в юриспруденції.
22. Мова – найважливіший засіб спілкування, пізнання і впливу.
23. Мовна політика України: напрями, тенденції, заходи.
24. Удосконалення юридичної термінології як складова частина правової реформи в Україні.
25. Феномен милозвучності української мови.

ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ ПОВІДОМЛЕННЯ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

ІНСТИТУТ ПРОКУРАТУРИ ТА КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

Кафедра культурології

**СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПАРЕМІЙ
УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ: ЗІСТАВНО-
ТИПОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

Повідомлення
студента(ки)01-19-07 групи
ГУК Оксани Василівни

Науковий керівник:
О. В. Стеценко, канд. філол. наук,
доцент.

Харків –2022

**ЗРАЗОК ЗМІСТУ ПОВІДОМЛЕННЯ
ЗМІСТ**

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ТА АНГЛІЙСЬКОГО ПАРЕМІЙНИХ КОРПУСІВ.....	5
1.1. Типологізація паремійних корпусів у сучасному українському й англійському мовознавстві	5
1.2. Методика зіставного аналізу паремійного фонду української та англійської мов.....	8
РОЗДІЛ 2. СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНИЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКИХ ТА АНГЛІЙСЬКИХ ПАРЕМІЙ У ЗІСТАВНОМУ АСПЕКТІ.....	10
ВИСНОВКИ.....	12
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	14

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 21, ст.81. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 23.09.2020).

2. Сербенська О.А. Культура усного мовлення : практикум. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.

3. Шульга С. Я. Паремії української та англійської мов у функціональносемантичному аспекті. *Каразінські читання : Людина. Мова. Комунікація*: Тези доповідей XIII Міжнародної наукової конференції (Харків, 07 лютого 2014). Харків, 2014. С. 176 – 177.

4. Шульга С. Я. Фонетична оформленість пареміологічних одиниць засобами евфонії (на матеріалі англійської та української мов). *Актуальні питання та проблеми розвитку сучасної мови та літератури*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 19–20 серпня 2016). Одеса, 2016. С. 87– 90.